

"Mikään ei nykyisin velvoita kuntia vertaamaan omaa palvelutuotantoa tarjolla olevie

Aatos Hallipelto: Yrityksille oikeus haastaa kuntien tuottama

MERJA OJALA

Kunta voisi altistaa palveluhaasteelle Aatos Hallipellon mukaan vaikka kaikki toimintansa viranomaistehtäviä lukuun ottamatta.

JORMAYLÖNEN

Toimitusjohtaja Aatos Hallipelto esittää, että Suomeen tuotaisiin Ruotsissa käytössä oleva palveluhaaste. Tämä on mekanismi, joka velvoittaisi kunnat arvioimaan toimintansa kustannuksia ja laatua.

■ Pitäisikö kunnallisten palvelujen kilpailuttamisessa antaa aloite yritysten käsiin? Tätä ehdottaa kunta-alan kanssa 30 vuotta tekemisissä ollut toimitusjohtaja **Aatos Hallipelto**.

Hallipelto lanseeraa Suomen kuntiin Ruotsissa käytössä olevaa palveluhaastetta (utmaningsrätt). Palveluhaasteen käyttöönotto toisi kuntiin mekanismin, joka velvoittaisi kuntia arvioimaan toimintaansa ja kustannustehokkuuttaan.

– Ongelman ydin on nykyisin siinä, että mikään ei velvoita kuntia vertaamaan omaa palvelutuotantoa vastaavien yksityisten palvelutuottajien tarjontaan, Hallipelto sanoo.

Hallipelto esittelee palveluhaastetta kirjasessaan, jonka kokoomuksen Suomen Toivo-ajatuspaja julkaisi joulun alla. Hän sanoo idean kirjasta syntyneen keskusteluissa turhautuneiden yrittäjien kanssa.

– Yrittäjät harmittelevat, että he eivät voi mitenkään edes selvittää, ovatko heidän konseptinsa palveluiden tuottamiseksi tehokkaampia ja laadukkaampia kuin kunnan oma toiminta.

Järjestelmä toimii siten, että kunta ensin päättää, mitkä sen itse tuottamat palvelut se siirtää palveluhaasteen piiriin. Kunta voi altistaa palveluhaasteelle vaikka kaikki toimintansa viranomais-

Kuntapalvelut puntariin

Ruotsin mallin mukainen palveluhaaste tarkoittaa yksityisten palveluntuottajien oikeutta haastaa kunnan oma palvelutuotanto joko alhaisemmillä kustannuksilla tai paremmalla laadulla. Kunnat liittyvät järjestelmään vapaaehtoisesti.

Järjestelmä toimii siten, että kunta ensin päättää, mitkä sen itse tuottamat palvelut se siirtää palveluhaasteen piiriin. Kunta voi altistaa palveluhaasteelle vaikka kaikki toimintansa viranomais-

alvelut

tehtäviä lukuun ottamatta.

Haasteen voi jättää yritys, yhdistys, säätiö tai muu palveluntuottaja. Haasterusta toiminnasta vastuussa oleva kunnan toimielin on velvollinen tekemään haastatusta toiminnasta arvion ja julkistamaan sen.

– Kuntaa ei siis velvoiteta kilpailuttamaan, vaan vertailemaan. Kilpailuttaminen, jos siihen päädytään, on oma prosessinsa, jossa voittajaksi voi valikoitua myös muu kuin palveluhaasteen esittänyt palveluntuottaja, Hallipelto selventää.

Demokratia ei vaarannu

Aatos Hallipelto huomauttaa, että palveluhaaste ei vaarantaisi edustuksellisen demokratian asemaa: valtuusto päättäisi menettelyn käyttöönotosta ja haastetusta palvelusta vastaava lautakunta tekisi vertailun kunnan oman toiminnan ja ulkopuolisen palveluntuottajan ehdotuksen välillä. Päätöksistä voisi myös valittaa normaaliin tapaan.

Hallipelto ei pidä palveluhaastetta myöskään oikopolkuna ulkoistamiseen, sillä haasteen esittämisen ei automaattisesti johda toiminnan kilpailuttamiseen.

– Se tarjoaa kunnalle mahdollisuuden myös oman toiminnan kehittämiseen ja tehostamiseen. Se onkin tärkeintä: palvelun käyttäjälle ei ole merkitystä sillä kuka palvelun tuottaa, kunhan palvelu on laadukasta ja tehokasta.

Hallipellon mukaan Suomessa ei ole lainsäädännöllisiä esteitä palveluhaasteen kokeilulle. Hän tarjoaa kirjassessaan jopa valmiiksi kirjoitetun valtuustaloitteen, jolla palveluhaaste saadaan kunnassa pohdittavaksi.

– Se oli kustantajan idea, Hallipelto sanoo.

Ruotsissa 33 kunnassa

Ruotsissa palveluhaaste on ollut käytössä vuodesta 2003. Viime syksyyn mennessä 33 kuntaa oli ottanut menettelyn käyttöönsä. Kunnat olivat joutuneet vastamaan yhteensä 150 palveluhaas-

teeseen, joista peräti 55 on osoitettu Uppsalalle.

Uppsalassa palveluhaasteen kautta on päädytty sopimukseen yksityisen palveluntarjoajan kanssa muun muassa työterveyshuollossa, virkistys- ja vapaa-ajan palveluissa sekä elinkeinopalveluissa.

■

Lisätietoja:
www.toivoajatuspaja.fi/julkaisut/palveluhaaste

Palveluhaaste Ruotsissa:
www.svensktnaringsliv.se/

Kuka?

HELI SORJONEN

● Aatos Hallipelto on toiminut muun muassa Turun kaupungin rahoitusjohtajana, yksityisessä pankkiiriliikkeesä sekä johtajana investointipankki PCA Corporate Finance Oy:ssä. Hän on myös kirjoittanut useita kirjoja kuntataloudesta ja julkisten palvelujen kehittämisestä.

● Kuluvan vuoden alussa Hallipelto aloitti Aalto Capital Public Oy:n toimitusjohtajana ja osakkaana. Yhtiö kertoo keskittyvänsä julkisen sektorin rakennemuutosten ja toimialajärjestelyjen toteutuksiin sekä yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuushankkeisiin ja rahoitusjärjestelyihin.

● Hallipelto on kokoomuslainen. Hän on muun muassa Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (Hus) valtuuston ja tarkastuslautakunnan jäsen.

Ulkoistamisesta väitellyt Mikko Komulainen:

Tarpeellista pohdintaa

■ Kunnallisten palveluiden ulkoistamisesta marraskuussa väitellyt **Mikko Komulainen** arvioi, että palveluhaaste ei ole varsinaisesti ruotsalainen keksintö.

Hän sanoo sen olevan tuontitavaraa Britanniasta lisättyä pienillä saksalaisilla elementeillä.

– Näissä maissa julkisten palvelujen järjestämisen eri vaihtoehtojen pohdinta on paljon pitimmällä kuin Pohjoismaissa.

Erilaisia tilaaja-tuottaja-, ulkoistamis- ja monituottajamalleja on Euroopassa ollut 1960- ja 1970-luvulta lähtien, Komulainen sanoo.

Pohjoismaista Ruotsi on palveluiden järjestämistä vaihtoehtojen kehittämisessä pisimmällä. Suomi tulee jälkijunassa.

– Suomi on avannut lainsäädäntöään palvelujen tuottamisen eri vaihtoehtoilta hyvin hitaasti, Komulainen toteaa.

Komulaisen mielestä Hallipellon kirjanen sisältää tervetullutta, joskin varsin pintapuolista pohdintaa palvelujen tuottamisen

vaihtoehtoista. Komulainen luokittelee Hallipellon esittelemän palveluhaasteen kilpailutuksen esiasteeksi.

– Tällaisia menettelyjä on monenlaisia. Itse olen kehittänyt budjettiarvion nimellä kulkevaa menettelyä. Siinä kunnanvaltuusto voisi pyytää arviota jonkin toiminnan kustannuksista kunnan omalta organisaatiolta, järjestöltä ja yritykseltä.

Komulaisen mukaan suomalaisessa keskustelussa pitäisi siirtää painopiste hinnasta laatuun:

– Euroopassa näin on jo tehty. Esimerkiksi Britanniassa erilaisen laatuindikaattorien kehittäminen on pitkällä. On käytössä muun muassa menettelyjä, joissa palveluntuottajan saama hinta määräytyy toteutuneen laadun perusteella.

Komulainen työskenteli helmi-kuun loppuun saakka Kouvolan kaupungin tuotantojohtajana. Maaliskuun alussa hän aloitti Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystoimen toimialajohtajana. ■

JHL:n toimialajohtaja Jarkko Eloranta:

Elinkeinoelämän tarpeet eivät voi olla lähtökohtana

■ Julkisten ja hyvinvointialojen liiton (JHL) varapuheenjohtaja **Jarkko Eloranta** ei halua palveluhaasteen rantautuvan Suomeen.

– Kunnilla on jo nyt mahdollista käyttää kumppaneita palvelujen tuotannossa, jos ne sitä haluavat. Jos palvelujen tuottamistapoja halutaan vielä laajentaa, täytyy lähtökohtana olla kuntalaisten etu, eivät elinkeinoelämän tarpeet, Eloranta sanoo.

Elorannan mukaan tähänastiset kokemukset palvelujen ulkoistamisesta eivät ole kovin hyviä.

– Pitäisi laittaa palvelujen tilaamiseen ja valvontaan liittyvät nykyiset ongelmat ensiksi kuntoon, vasta sitten voidaan miettiä seuraavia askeleita.

Elorannan mukaan kukaan ei vastusta palvelujen tuloksellisuuden ja laadun kehittämistä.

– Juuri sitä myös ammattiliitot haluavat, hän sanoo.

Eloranta arvioi, että jo pelkkä palveluhaasteen mahdollisuus aiheuttaisi suurta epävarmuutta ja henkistä kuormitusta kuntien työyhteisöissä.

– Ja se ei millään lailla edesauttaisi tuloksellisuuden ja laadun kehittämistä.

Eloranta huomauttaa, että Hallipellon julkaisun esipuheessa kunnissa tapahtuvaa palvelujen kehittämistä kuvataan sumuverhotoiminnaksi, jonka tarkoituksena on pitää nykyinen tuotantotapa muuttumattomana.

– Se paljastaa, että tarkoitus on nimenomaan hyökätä tuotantotapaa eli kuntatyötä ja kuntatyöntekijöitä vastaan eikä kehittää palvelujen laatua ja tuloksellisuutta. ■